

1

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כיהוציא יהוה את ישראל ממצרים: ויקח יתרו כהן מדין את צפורה אשת משה אחר שלוחיה: ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: ושם האחד אליעזר כיהוציא אבי בעזרי ויצלני מתרב פרעה: ויצא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים: ויאמר אל משה אני חתנה יתרו בן אלמנה ואשתך ושני בניה עמה: ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישקלו וישאלו איש לרעהו לשלום ויצאו האלה: ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יהוה:

כרית יתרו

2

וישמע יתרו כהן מדין מה שמעו וכו' ונתנייר ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע (א) שריו טו כתיב בצדו ויחלש יהושע את עמלק ואת עכו לפי רוב ר"א המודע אומר כחן תורה שמע

שם צפורה נקרא

3

ר' יהושע אומר: כתב לו באגרת. ר' אלעזר המודעי אומר, שלח לו ביד שליח ואמר לו, עשה בגיני, ואם אין אתה עושה בגיני, עשה בגין אשתך ואם לאו, עשה בגין בניך, לכך נאמר ויאמר אל משה וגו'.

מכירתא

4

אדם זה שבא אצלי לא בא אלא לשם שמים ולא בא אלא להתנייר. אף אתה קרבתו אל תרחיקו. ומיד ויצא משה לקראת חתנו. ה אמרו ויצא משה ויצא אהרן נדב ואביהוא וע' מוכני ישראל. וי"א אף אהרן יצא עמהם לכך נאמר (שני ג) כבוד הכמים ונתלו:

עצם רב קב

5

ואמר רבה בר בר חנה וימנאוהו ויהוה קא אוליגו במדברא ואיחלוי בהוה: דהוא מייעא א"ל תא אחי לך (ו) הר סיני אולי חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חוורתי שמעתי בת קול שאמרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי אמר לי כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מפר לך (נ) והוא סבר דלמא שבועתא דמבול דנא ורבנן א"כ אוי לי למה

שם קרא קרבא (עב)

6

שנשבעתי. מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים: וסוף. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבועתא דמבול (ט) דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיה נד) לומר שבועה היה רוצה להפך ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפך: ורפנן. דקרו ליה סיכסא חמרי א"כ לא הוה ליה למימר אוי לי אלל משום דבכל לרתיס לו זר:

כס קבא (עב)

7

מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצים: אין שמעת לב תוכחת חיים בקרב חכמים תלין:

מחילי סיל

12

השמע גדולה יותר, כי כח השמע הוא יותר זך ודק מכח הראות, וזה שאמרו ז"ל: סימא עינו גותן לו דמי עינו, חרשו * גותן לו דמי כולו. וכן מציינו בהקב"ה שהקדים חוש השמע לחוש הראות, הוא שאמר: או חרש או פקח או עור. ויהיה ביאור הכתוב לפי זה: שמועה טובה תדשן עצים, מלבד שכח השמועה טובה משמחת את הלב כמאור העין, עוד יגיע ממנה תועלת אחרת שהיא מדשנת את הגוף, והזכיר, עצם לפי שהעצמות יסודות הגוף. וכן מציינו במשה רבינו שהזהיר לישראל בשתייהן והקדים שמיעה לראיה, אמר: שמע ישראל, ואחר כך אמר: ראה אנכי נתן לפניכם, וכן ישעיה הקדים השמיעה ואמר: אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע. כה"נ גמ"י ב"ב הקב"ה

5

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה בא מדבר סיני: ויסעו מרפידים ויצאו מדבר סיני ויחגו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר: ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים וואבא אתכם אלי: ועתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מקל העמים כיהי לי כל הארץ: ואתם תהיו לי ממלכת פהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אלי בני ישראל:

סגולת יתרו

6

יט (א) ביום הזה, בראש חודש⁵⁶. לא היה צריך לכתוב אלא "ביום ההוא", מהו: ביום הזה: שהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנם⁶⁶.

כ"י ע"א

7

ורבנן סברי כתיב בשבא איקבע ירהא בתרי בשבא לא אמר להו ולא מירי משום חולשא דאורחא בתלתא אמר להו ואתם תהיו לי בארבעה אמר להו מצות הנבלה בה עבוד פרישה

שם יתרו נקרא

מלכא תיכסא אצות קיבוץ כ"י

אמנם ידועים המה דבריו של רבנו יונה במעלות האזון דאף על גב דסומא חשוב כמת, מכל מקום חרשו נותן לו דמי כולו ואילו בסימא את עינו, אינו משלם לו אלא דמי עינו. והסברת הענין היא דחובל בחברו משלם כפי מה ששמן את הנחבל כעבד. תכונתה של האזון עושה אותה להמכשיר היותר מובהק של מצב העבדות. שהרי משונה הוא ענינה של האזון מענינם של שאר החושים. שכן כל החושים עשויים הם להכניס ולהוציא. העין מכניסה רשמים ומוציאה לתוך החוץ מה שנעשה בפנים. האף עסוק בהוצאה והכנסה תמידית, היד מכניסה רשמים ומוציאה כוחות פעולה, ואף הפה משמש מקום הכנסה והוצאה. ורק האזון אינה משמשת רק לקבלה. דרך האזון אפשר רק להתפעל, בשום אופן אין בה דרך לפעול. ומכיון שמצב העבדות הוא התלות המוחלטת בזולת בבחינת לית ליה מגרמיה כלום, עיקר מציאות העבדות הוא בזה שהיא מכריחה את בעליה להמצא תמיד במצב של הכנה לקבל התפעלות מן הזולת ולכן דוקא הפגיעה במדרגת העבדות, היא היא פגיעה בחוש השמיעה בעיקר. ועל כן דוקא העבירה על ציווי זה של כי לי בני ישראל עבדים היא המחייבת את רציעת האזון מפני שאצל עבדי השם, חוש השמיעה הוא הכוח המתאים ביותר לתוכן העבדות אשר בנפשם.

אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק: אמר רב ששת לא שנו יאלא נחש אבל עקרב פוסק

20

גמ' דריבוי' ק"א

לכלי עקרב פוסק: יוגמלו לכו. סהננקרב מוכבן: לעקוב יוסק: מסכתא: מוכן לישן:

21

כ"ה (כ"ה)

דהניא ג' באין בהגסה הקדעת אלו הן משיח מציאה וקרב

22

גמ' סנהדרין 33

פ"ח ד"א - כ"ה

שמעו דבר ה'. מטל למלך שאמר לעבדיו שמרו לי ב' כוסות הללו והיה דיאטריטא. א"ל הוי זהיר בהם. עד שהיא נכנס לפלטיין היה ענל אחד שרוי על פתח הפלטיין נגח העבד ונשבר אחד מהם. והיה העבד עומד ומרתית לפני המלך. א"ל למה מרתת. א"ל שננחני ענל ושבר א' משני הכוסות. א"ל המלך א"כ דע והזהר בשני. כך אמר הקב"ה יא שני כוסות מונתם בסני נעשה ונשבע שברתם נעשה עשיתם לפני ענל הקהרו בנשמע הוי שמעו דבר ה' בית יעקב.

ענל וכה יתרו

23

וזה טעם ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ויתכן שהבידלו מתוכם כל האמפסוף אשר בקרבם, וחננו בני ישראל לבדם לסקן ההר, וערב רב אחריהם, כי לישראל יתן התורה כמו שאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (פסוק ג). וזה טעם ויחן שם ישראל, או הוא להזכירם דרך כבוד בקבלת התורה.

גמ' יתרו

וא"ר יהודה אמר. שמואל בשעת שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו [אלף] מיני זמר אשרה לרבו עושיין לעבודה זרה פלונית כו' ולא סויה בה. ואמר ר' יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גברואל ונעין קנה בים והעלה שרטון וכו' נבנה כרך גדול שברומי:

24

חקה שמעון חזית אל יא

אזכרם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים: הן עד לאימים נתתו נגיד ומצוה לאימים: הן גי' לא יתדע תקרא וגו' לא ידעוך אליה רוצו למען יהיה אליהם ולקדוש ישראל כי פאריך: דרשו יהוה בהמצאו קראו ובהיותו קרוב: יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל יהוה וירחמיהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח:

25

שלמה נח

ד"א שמעו דבר ה' הה"ד (ישעיה נה) שמעו ותחי נפשכם. היאך הכיבדים ישראל שהוא מפתה אותן אמר להם אם יפול אדם מראש הנג כל גופו לוקה והרופא נכנס אצלו ונותן לו רפיה בראשו וכן בידיו וכן ברגליו ובכל איבריו נמצא כולו רמיות. אני איני כן אלא רמ"ח אברים באדם: הנה זה האזון אהר מהם וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאזון שומעת וכל הגוף מקבל חיים שמעו ותחי נפשכם. לכך אמר שמעו דבר ה' בית יעקב. וכן אתה מוצא ביתרו שעל ידי שמיעה וכה לחיים ששמעו ונתנייר שנאמר וישמעו יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וכו' :

26

על כש נכה יתרו

אנכי ה' אלהיך, ומהיכן זכו ישראל לקריאת שמע, אמר רבי פנחס בר חמא ממתן תורה זכו ישראל לקרות שמע, כיצד, את מוצא לא פתח הקב"ה בסני תחלה, אלא בדבר זה, אמר להם: שמע ישראל אנכי ה' אלהיך, נענו כולן, ואמרו ה' אלהינו ה' אחד י, ומשה אמר ברוך שם כבוד מלכותו.

כ"ה

ויאמר אם שמעו תשמע לקול יהוה כי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנה למצותיו ושמרת כל יחקיו כל המצוה אשר שמתי במצרים לאישים עליך כי אני יהוה רפאך:

בבית גמל

שמע ישראל אלהיך עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממה ערים גדלות ובצלת בשמים: עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק: וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך:

סוף עיק

והיה יעקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם כי ושמר יהוה אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך: ואתה וברכה והרבה וברך פרי בטןך ופרי אדמתך יי דגנך ותירשך ויצהרך שגראלפיר ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך: ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובביתך: והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדת מצרים הרעים אשר ידעת לא ישמם כך ונתנם בכל שנאיך:

כ"ה

אין עומדין להתפלל אלא ממנו, בובד ראש חסידים הראשונים היו שודין שעה אחת ומתפללין כרי שיכווננו לבם לאביהם שבשמים אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק:

גמ' דריבוי' ק"א